Examen VWO

2018

tijdvak 1
donderdag 17 mei
9.00 - 12.00 uur

Latijn

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 25 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 1

Regel 3 **peregrinatione**

2p **1** Citeer uit de regels 7-11 (**Hoc** t/m **fugis**) de twee Latijnse zelfstandige naamwoorden die negatieve aanduidingen zijn van het begrip **peregrinatio**.

Regel 7 **Hoc idem**

2p **2** a. Beschrijf in eigen woorden wat Seneca met **Hoc idem** bedoelt. Baseer je antwoord op het voorafgaande.
b. Citeer het Latijnse tekstelement uit het vervolg (t/m **locorum** regel 10) dat beschrijft wat Seneca met **Hoc idem** bedoelt.

Psycholoog A. Vingerhoets zegt in een interview:

> "Relatieproblemen? Hup, op vakantie. Een dipje? Ga er even tussenuit en alles komt goed. Steeds meer mensen denken dat vakantie een wondermiddel is, een panacee tegen allerhande kwalen. Ze geloven in een reclameterm als 'Vitamine V'. Maar mensen vergeten dat ze zich een boel extra dingen op de hals halen door op vakantie te gaan."

2p **3** a. Citeer uit de regels 2-11 (**Hoc** t/m **iactatio**) het Latijnse tekstelement dat inhoudelijk vergelijkbaar is met het woord 'dipje' uit bovenstaand citaat.
b. Citeer uit de regels 2-11 (**Hoc** t/m **iactatio**) het Latijnse woord dat inhoudelijk vergelijkbaar is met het woord 'kwalen' uit bovenstaand citaat.

Regel 12-16 **Talem** t/m **deum**

2p **4** a. Beschrijf in eigen woorden de overeenkomst tussen de gemoedstoestand van Lucilius en die van de zieneres.
b. Leg uit dat **deum** (regel 16) hier niet in stoïsche zin gebruikt is.

Regel 15-16 **bacchatur** t/m **deum**
In deze regels wordt het optreden van Lucilius vergeleken met dat van een zieneres.

3p **5** a. Citeer uit het vervolg (t/m **demergunt** regel 19) de twee niet direct opeenvolgende Latijnse tekstelementen die in het geval van Lucilius inhoudelijk vergelijkbaar zijn met **bacchatur** (regel 15).
b. Citeer het Latijnse woord uit het vervolg (t/m **demergunt** regel 19) dat in het geval van Lucilius inhoudelijk vergelijkbaar is met **deum** (regel 16).

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

In de regels 2-16 (**Hoc** t/m **deum**) neemt Seneca drie keer een citaat op:
1 **terraeque urbesque recedant** (regel 6)
2 **quid** t/m **expulit** (regel 8-9)
3 **bacchatur** t/m **deum** (regel 15-16)

2p **6** In welk van deze drie gevallen moet het citaat opgevat worden als een autoriteitsargument? Licht je antwoord toe.

Regel 18-19 **sicut** t/m **demergunt**

2p **7** a. Beschrijf in eigen woorden waarmee **navi** (regel 18) volgens Seneca vergelijkbaar is.
b. Beschrijf in eigen woorden waarmee **onera** (regel 18) volgens Seneca vergelijkbaar is.

Regel 17-20 **Vadis** t/m **concutis**

2p **8** Verdedig de stelling dat Seneca's standpunt over reizen in deze regels nog negatiever is dan in het voorafgaande gedeelte van de brief. Ga in je antwoord in op zowel het voorafgaande als de regels 17-20 (**Vadis** t/m **concutis**).

Regel 29 **bene vivere**

1p **9** Beschrijf in eigen woorden wat **bene vivere** voor een stoïcus inhoudt. Baseer je antwoord op de achtergronden van de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 34-35 **fluctus medios**
Seneca gebruikt hier een metafoor.

2p **10** a. Citeer het Latijnse zelfstandig naamwoord uit het voorafgaande (vanaf **Nunc** regel 28) dat een concreet voorbeeld is van wat Seneca met de metafoor **fluctus medios** bedoelt.
b. Beschrijf in eigen woorden de houding van een volmaakte stoïcus met betrekking tot **fluctus medios**. Verwerk in je antwoord de desbetreffende Latijnse stoïsche term.

Regel 34-38 **Dissentio** t/m **est**

1p **11** Hoe kun je wat Seneca in deze regels zegt over moeilijke omstandigheden het best samenvatten?
A Je moet moeilijke omstandigheden bewust op een verstandige wijze opzoeken.
B Je moet moeilijke omstandigheden dapper verdragen, omdat die ons door het fatum zijn opgelegd.
C Je moet moeilijke omstandigheden in alle gevallen vermijden.
D Je moet moeilijke omstandigheden zoveel mogelijk vermijden, maar, als het niet anders kan, die dapper verdragen.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Regel 45 **remedio**

2p **12** Citeer de twee niet direct opeenvolgende Latijnse werkwoordsvormen uit het voorafgaande (vanaf **Tempus** regel 42) die inhoudelijk overeenkomen met **remedio**.

Het volgende citaat is afkomstig uit een krantenartikel:

> "Heel lang was reizen allesbehalve de weg naar geluk en geestelijke ontwikkeling. Seneca schreef al spottend over mensen die als trekvogels plaatsen met grote gretigheid opzochten en met nog groter gretigheid weer verlieten. Alsof hij in de 21ste eeuw kon kijken en horden backpackers en rennende vliegveldtoeristen zag. 'Reizen is dolen', oordeelde de Romeinse denker."

1p **13** Leg uit dat de uitspraak 'Reizen is dolen' een te negatieve weergave is van het oordeel van Seneca, zoals hij dat in deze brief verwoordt.

Tekst 2

Regel 1-2 **Quod** t/m **adhibuerunt**

Ook in de huidige tijd maken mensen zich schuldig aan het in deze regels beschreven gedrag.

reticuerunt (regel 1)

2p **14** a. Beschrijf in eigen woorden een voorbeeld uit de huidige tijd van iemand die zich hieraan schuldig maakt. Ontleen je voorbeeld aan de situatie waarin iemand een huis verkoopt.

orationis vanitatem adhibuerunt (regel 2)

b. Beschrijf in eigen woorden een voorbeeld uit de huidige tijd van iemand die zich hieraan schuldig maakt. Ontleen je voorbeeld aan de situatie waarin iemand een tweedehands auto verkoopt.

Regel 2-3 **C. Canius** t/m **litteratus**

In de regels 15-20 (**Tum** t/m **instructos**) noemt Cicero nog een andere karaktereigenschap van C. Canius.

1p **15** Beschrijf deze karaktereigenschap van C. Canius in eigen woorden.

Regel 6 **posset**

1p **16** Welk van de onderstaande woorden geeft de gebruikswijze van deze coniunctivus het best weer?

A aansporing
B bedoeling
C toegeving
D verhindering

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Regel 6 **Quod**

1p **17** Beschrijf in eigen woorden wat **Quod** concreet inhoudt.

Regel 9 **promisisset**

1p **18** Wat moet je in gedachten bij **promisisset** aanvullen om de zin compleet te maken?

A de vissers te roepen
B het landgoed te kopen
C het landgoed te verkopen
D naar het diner te komen

Regel 9-10 **qui** t/m **gratiosus**
Deze bijzin geeft een verklaring.

1p **19** Beschrijf in eigen woorden waarvoor deze bijzin de verklaring geeft. Baseer je antwoord op het vervolg (t/m **abiciebantur** regel 14).

Regel 14 **ante** t/m **abiciebantur**

1p **20** Verdedig de stelling dat Cicero door het gebruik van alliteratie hier laat horen wat er beschreven wordt.

Regel 19 **Gravate ille primo** en **Impetrat**

1p **21** Wie zijn achtereenvolgens het onderwerp van deze twee zinnen?

A Canius; Canius
B Canius; Pythius
C Pythius; Canius
D Pythius; Pythius

Regel 19 **Gravate** t/m **Impetrat** en regel 20-21 **Nomina** t/m **conficit**

1p **22** Leg het verband uit tussen de kortheid van de zinnen in deze regels en de inhoud ervan.

Regel 25-26 **C. Aquilius, collega et familiaris meus**

2p **23** Citeer de twee niet direct opeenvolgende Latijnse woorden uit het vervolg die beschouwd kunnen worden als complimenten voor C. Aquilius.

Regel 29 **aliud simulantes**

1p **24** Leg uit wat dit in het geval van Pythius inhoudt.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Algemeen

Het volgende citaat is afkomstig uit een recensie van een boek over de Stoa:

> “De gemoedsrust van de stoïcijnen heeft zeker iets aantrekkelijks. Het is benijdenswaardig als het tijdens je vakantie de hele tijd regent en je bent dan in staat te denken: Ik kan niets aan het weer doen, dus ik laat mijn humeur daardoor maar niet verpesten. Mooi dat een filosofische overtuiging mogelijke ergernissen zo kan verminderen of zelfs geheel wegnemen.”

1p **25** Noteer de term uit de filosofie van de Stoa waarmee een dergelijke gemoedsrust wordt aangeduid.

Tekst 3

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij Tekst 3.

38p Vertaal de regels 1 t/m 13 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.